

Paul Durand: LA PARTICIPATION DES TRAVAILLEURS A L'ORGANISATION DE LA VIE ECONOMIQUE ET SOCIALE EN FRANCE, Paris, 1962, Dalloz et Sirey, 62 pp.

Ово дело написао је познати француски и европски правник Пол Диран (Paul Durand) непосредно пред своју смрт која га је задесила приликом земљотреса у Агадиру (1 марта 1960). Само дело замишљено је као свеска збирке материјала из области радног права у земљама Европског заједничког тржишта. Одајући му последњу почаст, одлучено је да се дело самостално објави.

Писац излаже најважније и најкарактеристичније форме представљања радника у предузећима као и облике њиховог учешћа у економском и друштвеном животу Француске.

Учешће радника у организовању економског и друштвеног живота је релативно нова појава која представља један од аспеката савременог политичког живота и везана је за политичку демократију. Систем представљања радника у предузећу чини само један од елемената огромног механизма који тежи за тим да радници учествују у организовању економског и друштвеног живота. Многи од проблема, међутим не могу бити решени у оквиру предузећа. Битна питања као што су питање плата и цена често бивају регулисана у оквиру гране делатности а понекад чак и одлукама од националног значаја.

Устав Француске од 4 октобра 1958 (чл. 69. и 70) предвиђа образовање Економског и социјалног савета. Овај Савет, велик по броју, обухвата представнике радника, службеника, инжењера, функционера, три велике конфедерације радника, затим федерације за национално образовање и Генералне конфедерације независних синдиката. Савет може организовати секције за проучавање појединих питања.

Економски и социјални савет има саветодавну улогу у односу према органима власти. Међутим, влада је обавезна да овом Савету подноси пројекте законе, програма или планова економског карактера ради проучавања и давања мишљења. Сем проучавања и придруживања у изради појединих текстова, Савет може давати мишљење о извршењу плана или програма акција економског или социјалног карактера.

При Министарству за рад, поред других, функционише Врховна комисија за колективне уговоре. Она се стара о закључењу и примени колективних уговора као и о одређивању гарантованих личних примања. Ова Комисија је саветодавног карактера и надлежност јој је веома сужена.

Владиној акцији придружена је и Управа плана опреме и модернизације. У изради плана учествује велики број људи преко разних комисија и група. То су углавном појединачно изабрани стручњаци. Представници синдиката су само делимично укључени како би се осујетила могућност вођења рачуна само о специфичним интересима група које синдикални представници заступају.

Сем ових постоје и други мање важни облици учешћа радника у економском животу Француске, док на плану социјалном не постоји ни један орган који би имао ширу надлежност. Још 1946 било је предвиђено стварање Националног савета за рад, али због низа разлога до његовог формирања није дошло.

Са уским компетенцијама образована је Национална комисија за питања радне снаге која води политику запошљавања домаћих и страних радника и стара се о пружању помоћи радницима.

У оквиру Министарства за рад постоји и Врховни савет социјалног осигурања и Врховна комисија за породични додатак. Формиране су и посебне комисије за проучавање питања из области хигијене и безбедности при раду. Број постојећих комисија за разна питања чини се да је велик. Њихова улога није била до сада значајна с обзиром да долази до изражаја само код неважних питања те ће вероватно доћи до реформе садашње њихове структуре.

Што се тиче синдикалних организација оне нису организовано укључене у рад законодавног тела. Синдикалним организацијама забрањено је непосредно учешће у организовању политичког живота.

При организовању учешћа радника у јавним службама показао се безуспешним покушај, вршен у неколико наврата, образовања регионалних органа опште надлежности, прикључених органима јавне власти. Много више успеха постигнуто је у организацији и раду специјализованих органа.

Интересантно је даље поменути да радници нису заступљени у инспекцији рада али је преко необавезних облика сарадње синдикат посредно повезан са инспекцијом рада. Слична по организацији је и Регионална консултациона комисија за проблеме радне снаге.

По карактеру своје организације издваја се јавна служба социјалног осигурања. Она има релативно оригиналну организацију. Наиме, приватним организмима, конституисаним у облику мешовитих друштава чији су управни савети изборног карактера, поверено је управљање службом социјалног осигурања. На потребу за оваквом организацијом указивали су, са једне стране, приватна иницијатива у погледу формирања технике покривања ризика, а са друге стране, вероватноћа да ће учешће заинтересованих обезбедити боље управљање овом службом.

Посебну врсту учешћа радника у организовању економског и друштвеног живота аутор види у њиховом учешћу у решавању индивидуалних и колективних спорова из уговора о раду. Међутим, жеља да у управљању судством у овој области учествују и представници рада и представници капитала рађа, сем добрих и лоша искуства. Пре свега, при решавању индивидуалних спорова о раду реч је о изузетној јурисдикцији која не успева увек добро да функционише и поред опште јурисдикције; недовољно је правно знање и искуство изабраних судија; долази до сталних сукоба између представника рада и капитала; одлуке савета часних људи, који су надлежни за решавање, бивају по жалби врло често измењене; коначно, и сами послодавци сматрају бескорисним појављивање пред овим Саветом.

За решавање колективних уговора о раду образоване су национална и регионална комисије, састављене од једнаког броја представника најрепрезентативнијих организација радника и послодаваца. Чланове комисија именује министар рада на предлог синдиката.

Као облици решавања спорова из колективних уговора о раду предвиђени су посредовање и арбитражни поступак. Међутим, предвиђени арбитражни поступак до данас није доживео практичну примену.

У до сада поменути облицима учешћа радника било је речи о учешћу у јавним, државним оквирима. Ван тих државних оквира дошло је до укључења радника у управљање неким предузећима или су закључени посебно споразуми са послодавачким организацијама о учешћу радника у

управљању. У закључењу ових облика извесну улогу игра држава, мада се дозвољава радницима и слободна иницијатива у организовању учешћа.

Политика укључења радника у управљање предузећима почела је интензивније да се спроводи са национализацијом предузећа у најважнијим гранама. Како сваки закон о национализацији датог предузећа одређује и начин управљања у предузећу — то преовлађује велика разноликост у облицима управљања. Изгледа да углавном постоје два органа управљања у предузећу — директор кога именује влада и чија су овлашћења различита од случаја до случаја и управни савет.

Састав управног савета је трипартитног карактера. Сачињавају га представници државе, потрошача и радног особља. Овај савет, у зависности од интензитета и обима државног утицаја у конкретном предузећу, појављује се у разним улогама — почев од саветодавног органа па све до стварног управног органа, у истом смислу као и директор предузећа.

Јаче изражен облик учешћа у организовању економског и социјалног живота испољава се у масовном закључењу колективних уговора о раду. Међутим, улога ових уговора ограничена је само на одређивање услова рада уз искључење економских питања.

Више интересантан него значајан облик учешћа радника спроводи се кроз кооперативе радника у производњи. Њихов циљ је побољшање услова рада и брига за човека не само на економском већ и на друштвеном и културном плану. Ове кооперативе нису равномерно територијално распоређене и, како аутор напомиње, нису извршиле битан преображај француске економије. Иначе, аутор је мишљења да ове кооперативе одговарају идеологији француског социјализма.

Дубље разматрање облика учешћа радника у организовању економског и друштвеног живота показује да је она сведена у оквире прилично уских граница и да одлучујућу улогу у том погледу има јавна власт. Сама пак ефикасност учешћа радника умногоме је зависна од политичких фактора или снаге синдикалних организација.

Имајући у виду велико знање и искуство аутора сматрамо да је ова књига врло користан прилог, нарочито за оне који се дубље интересују за облике учешћа радника у организовању економског и социјалног живота у капиталистичком свету.

Ксенија Сигулински

Др. Славка Ранковић: *ЕКОНОМСКА ЕФЕКТИВНОСТ НОВЕ ТЕХНИКЕ У СОЦИЈАЛИЗМУ* (Економска библиотека, 19, СЕЈ, Београд 1963, 283 с.)

Проблематика везана за примену нове технике стоји данас у центру пажње бројних техничко-технолошких, економских, социолошких и других истраживања, како у оквиру капиталистичких, тако и социјалистичких земаља. Треба међутим констатовати да шири друштвени оквири примене нове технике у социјализму опредељују и већи обим истраживања на том плану у социјалистичким земљама у поређењу са капиталистичким. Извесне разлике постоје и у карактеру тих истраживања у области друштвених наука. Оне су наметнуте, пре свега, специфичностима друштвених система због којих примена нове технике даје у њима и квалитативно и квантитативно различите резултате. Не можемо се упустити у шира упоредна разматрања карактера тих истраживања. Ипак, треба имати у виду да је грађанска економска теорија, ограничена класним оквирима система и свесна крупних, готово нерешивих проблема до којих доводи примена нове технике у оквирима капиталистичких продукционих (друштвених) односа